

УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАГІСТРАНТІВ

Розглянуто можливість використання українських прислів'їв у процесі навчання магістрантів з метою посилення мотиваційно-ціннісної складової їх освітньої та майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: вища освіта, магістр, духовність, соціальна цінність, прислів'я.

Поняття “освіта” в соціально-культурному статусі людини має повноцінне значення лише тоді, коли воно набуває синонімічного змісту до поняття “освіченість”. Адже існує велика різниця між статусами формальними й сутнісними. З одного боку, така відмінність є абсолютно нормальною, оскільки і той, і інший мають своє суспільне значення: від них залежать параметри присутності та діяльності людини в різноманітних життєвих обставинах, і часто саме формальний статус виконує функцію “пропускнуго квитка” до професії, посади й інших соціальних благ. З іншого боку, очевидно, що форма і зміст далеко не завжди гармонують між собою. Якщо це й відбувається, то лише на нетривалий час, але, на щастя, достатній, щоб люди відчували, що є справжньою цінністю їхнього життя, якими мають бути еталонні зразки їхньої думки, моралі, поведінки, яких вершин може сягнути людський дух, що собою являють геніальність і святість.

Власне кажучи, загальною закономірністю існування і природного середовища, і власне людського, є нескінченний пошук відповідності між формальним і змістовним: не існує ні вічних форм, ні вічних змістів, ні вічних станів, що їх поєднують. Вічним є лише процес взаємодії, у якому відбувається зародження, посилення та згасання зв'язків між певними матеріальними та духовними явищами, процес руйнації та загибелі старого, що здобрює своїм прахом ґрунт для нових відкриттів.¹

На відміну від інших приматів, природа нагородила людину розвинутою самосвідомістю, розумом, уявою та складним механізмом емоційно-психічного сприйняття світу. Через це людина не лише панує над природним середовищем, а й особливо, дуже гостро відчуває всі зміни, що у ньому відбуваються. Безумовно, існує величезна кількість видів живих організмів (і тварин, і рослин), що мають більш досконалі, ніж у людини, органи чуття. Але в тому й полягає унікальність людини, що її взаємодія із навколишнім середовищем та всередині свого біологічного виду виходить далеко за межі суто фізіологічних потреб чи двох природних інстинктів: продовження роду та самозбереження. Людина винайшла особливі форми організації колективного життя та суспільної взаємодії індивідів. Її сприйняття світу наповнене душевними переживаннями, бажанням творчості, пошуками естетичних форм. Усе це виділяє людину з тваринного світу, але водночас є причиною парадоксальності її існування, оскільки час від часу породжує відчуття невдоволеності існуючим станом речей. Суперечності між тим, що є, і тим, що хотілося б мати, крають людський розум і душу. Добре, як-

що вони сприймаються як стимул, що активізує зусилля для забезпечення омріяного результату, нешкідливого для суспільного порядку й моралі. Дуже часто суперечності призводять до порушення внутрішньої (душевної) рівноваги людини. А прагнення її відновити далеко не завжди має позитивний, гуманістичний зміст.

Залишимо поза увагою контекст роздумів стосовно співвідношення індивідуального й соціального, міри автономності особи та її залежності від колективних форм взаємодії, підпорядкованості людини законам біосфери та ноосфери. Сформулюємо модель людської поведінки у простіших параметрах: як має діяти людина тоді, коли вона здатна самостійно приймати рішення, на що вона реально має право або як не повинна чинити, маючи свободу вибору?

Значною мірою задана модель є ідеалістичною, але далеко не утопічною, бо, на щастя, у нашому житті трапляється чимало ситуацій, коли абстрактне й реальне перетинаються, утворюють спільне поле існування, у якому з'являються можливості перевірити свою здатність практично реалізовувати власні формальні статуси відповідно до культурно-ціннісних уявлень та декларацій. Це завдання не із легких. Людина його виконує впродовж усього життя, але не часто замислюється над самим процесом. Як правило, спрацьовують інтуїтивні, підсвідомі механізми, які автоматизують поведінку, змушують людину робити певні кроки ще до того, як вона їх раціонально осмислить та встигне не допустити небажаного для самої себе. Іншими словами, індивідуальна внутрішня сутність людини виконує роль своєрідної “програми”, яка її скеровує на той чи інший шлях.

Внести корективи до такої програми непросто, якщо людина на ранніх стадіях свого життя свідомо (або через непереборні для неї зовнішні обставини) не доклала належних зусиль до формування її позитивного змісту. Проте ця обставина не є ситуацією абсолютної безнадії та приреченості бути вічним заручником власної недосконалості. З плином життя людина не лише витрачає свій ресурс: “зношується” фізично, втомлюється від невдач, розчаровується в мрії. Вона також збагачується відчуттям нових цінностей, умінням по-новому відчувати себе в світі, пізнати його глибинні смисли – усе це додає їй сил протистояти життєвим негараздам. Сукупно відчуття подібних змін можна назвати мудрістю, яка оснований на досвіді, силі характеру, духовності. Слабовільна та духовно збіднена людина мудрою не стане, вона постійно тонути в морі дріб'язкових проблем, образ на всіх, постійних звинувачень на адресу інших людей, які нібито “винні” у її нещастях.

Мудрість полягає в правильній самооцінці, в умінні відрізнити те, на що здатен, від того, що тобі не під силу. Це заспокоює душу. Але слід остерігатися небезпеки її приспати, спокусити солодкою лінню самозаспокоєності, яка хутко паралізує значну частину прагнень і можливостей.

Китайський мислитель Конфуцій (551–479 до н. е.) на схилі свого віку зустрівач прихід смерті в стані душевної гармонії, бо власне життя уявлялося йому достатньо впорядкованим і змістовним – його смисл філософ умістив у стислу автобіографічну формулу: “У 15 років у мене виникло бажання навчатися; у 30 років я вже усталівся; у 40 років я не мав сумнівів; у 50 років я знав волю Неба; у 60 років мій слух був відкритий для негайного сприйняття істини; у 70 років я діяв згідно з прагненнями свого серця, дотримуючись належної міри” [1, с. 13]. Як бачимо, життєвий шлях філософа простелився від простого здобут-

тя знань до усвідомлення їхніх смислів. А “якщо людина осягнула істинний закон речей, то увечері вона може, не жалкуючи, померти” [1, с. 36]. Ось до чого має прагнути людина! Ось якою цінністю є сутність, на відміну від видимої, оманливо-досконалої форми. (Докладно про філософсько-педагогічне вчення Конфуція див. [3]).

Як виникають смисли речей? Що надає їм такої якості? З погляду загального, смисли існують у всьому, навіть якщо вони позбавлені будь-якої привабливості. Але чому одне ми називаємо правильним, а інше – безглуздим, позбавленим смислу? Бо є різні смисли: абстрактні й ціннісні. Перші залишаються з конкретними речами лише як можливості їхнього існування, а другі звільняються зі своїх речових (матеріальних) оболонки, перестають належати конкретному місцю і часу та покоління за поколінням полонять людські душі. Отже, першою ознакою ціннісного смислу є його *довголіття*. Воно вимірюється сотнями й тисячами років. Причина такої стійкості полягає в *універсальній ролі* духовних цінностей: адже не існує нічого, що не можна було б перевірити на істинність за їх допомогою, і у цій здатності – їхня друга ознака. Звісно, що різні епохи та різні суспільства формують свої критерії універсальності: те, чим дорожить один народ, не завжди буває зрозумілим та придатним для іншого. Але відмінності не спростовують загального правила: у людського роду одне коріння. А його крона, хоч і розгалужена, але тісно сплетена, і ще більше сплітається в теперішній час всепланетарного (глобального) зближення культур. Отже, наступною якістю ціннісних смислів постає їхня *об'єднавча здатність*: вони себе однаково виявляють у різноманітних національних культурах, за рахунок чого представники різних етносів, релігій та регіонів світу знаходять між собою багато спільного.

Важко назвати більш насичені мудрістю форми існування людської думки, ніж прислів'я. Це – згустки народного інтелекту, його духовна сутність, чи не найпростіший і дуже надійний спосіб збереження та передачі суспільного досвіду. Вони виникли на зорі зародження мови й культури, стали невід'ємною складовою народної словесності. По суті – це усна енциклопедія народного життя. Фахівці підкреслюють, що “немає такої ділянки побуту, відносин між людьми, які б не знайшли відображення в народній мудрості” [2, с. 21].

У задум цієї статті не входить спеціальний аналіз феноменологічного значення українських прислів'їв. Це – завдання для фахівців-лінгвістів. Однак тема настільки цікава, що, на нашу думку, кожна людина так чи інакше має до неї стосунок. Дійсно: хто з нас хоча б іноді не послуговується прислів'ями? На жаль, знаємо їх напам'ять не так багато. Зате які приємні емоції з'являються, коли доречно вживаєш народний вислів! Пригадую, як сам колись потрапив у полон до подібних почуттів. На кілька місяців став їхнім добровільним заручником. І не вийшов із цього стану доти, доки не впорядкував “Популярний коментований словник українських прислів'їв та приказок” [4]. Поява такої праці в авторстві історика й політолога, мабуть, є не дуже логічною. Але не випадково і не дивною. Не беруся самостійно оцінювати її рівень, і, власне, не про сам словник хочу сказати. Мова про те, що прислів'я, на нашу думку, можуть бути засобом професійного використання не лише філологів чи етнографів. Вони – надійні помічники у практичному арсеналі різних за профілем фахівців, насамперед гуманітарного спрямування.

Отже, *метою статті* є аналіз можливостей використання українських прислів'їв у процесі навчання магістрантів.

Використання прислів'їв видається важливим у навчальному процесі вищої школи, зокрема при роботі з магістрантами (від лат. *magistrandus* < *magistro* – навчаю). Випускники магістратури – магістри – мають розуміти, що вони – не просто особи, які здобули вищий академічний ступінь в освіті, наступний після бакалаврського, й набули професійних умінь за певною кваліфікацією. Їхнє професійне самоусвідомлення має зростати на думці, що вони є носіями і глибоких знань, і високої культури, що на них лежить відповідальна суспільна місія – займатися просвітництвом, доносити свої знання до інших людей. На жаль, подібне переконання властиве далеко не всім власникам дипломів про вищу освіту. Ще менша їх кількість замислюється над первинним значенням поняття “магістр”, а відчуття гордості за такий статус притаманне майже половині його володарів. Між тим, слово “магістр” (від лат. *magister* < *magnus* – великий) значить “начальник” або “учитель”, тобто, з погляду соціальної ролі магістра, – це керівник, наставник, взірець для інших громадян.

Зі сказаного випливає, що і магістранти, і викладачі магістратури повинні спільно працювати над глибоким змістовним наповненням статусного поняття “магістр” – як синоніму активного соціального типу особистості з позитивним світобаченням та відповідальною громадянською позицією.

В ідеалі на подібних принципах потрібно виховувати кожну людину, починаючи з раннього віку. Але на прикладі магістрів (магістрантів) доречно ще раз підкреслити важливість думки про необхідність узгодження між формою (назвою) речей та їх сутністю. Ще античні філософи вважали, що “ім'я” – це частина дійсного предмета, а дійсний предмет є господарем “імені”: між першим і другим має бути повна відповідність. Знову звертаючись до Конфуція, знаходимо у його вченні фундаментальне суспільно-моральне поняття “благородний муж”. Для людей, чий спосіб життя збігається з критеріями цього соціального типу, є неможливим видавати бажане за дійсне, шукати для себе фальшивих статусів, звань, посад, які не відповідають їхній кваліфікації, тощо. Цей принцип “суспільного шляхетства” Конфуцій формулює в таких тезах: “Благородний муж обережний стосовно того, чого не знає. Якщо ім'я неправильне (не відповідає сутності), то слово суперечить справі, а коли слово суперечить справі, то справу не буде зроблено...” [1, с. 121].

Отже, спробуємо поєднати однією філософською парадигмою поняття “магістр”, “благородний муж” та “народні прислів'я”. Для початку зазначимо деякі специфічні риси, властиві прислів'ям, що визначають напрями їх впливу на особистість. Зокрема:

– прислів'я є особливим способом мислення, для якого характерні лаконічність, точність формулювання, концентрація та завершеність думки;

– вони мають важливе операційне значення: слугують засобом міжособистісної комунікації, допомагають відчутти взаємну прихильність учасників діалогу, у тому числі представників різних професійних сфер;

– виконують арбітражну функцію, можуть сприяти досягненню згоди під час дискусій. Їм більше довіряють, бо думки, закладені в них, не мають видимого автора, вони належать не певній із протиборчих сторін, а “нейтральному” посередникові – народові;

– навіть якщо компромісу не вдалося досягнути, то навівши влучний вислів, можна цим “останнім аргументом” нейтралізувати протиборчу сторону, підбивши підсумок усій розмові з користю для себе;

– знання прислів'їв є показником загальної ерудованості людини, немаловажною ознакою її інтелектуального розвитку, підтвердженням високого рівня загальної культури;

– звернення до народної мудрості свідчить про повагу до національних традицій і традицій інших народів. Це – шлях до кращого міжкультурного (кроскультурного) спілкування із зарубіжними партнерами, що може стати чинником більш ефективної ділової співпраці;

– прислів'я містять у собі глибокі пізнавальні смисли (важливі поведінкові моделі, поради, підказки. Вони хоч і “знеособлені”, проте чудові педагоги. При “спілкуванні” з ними виникає рефлексія: бажання проаналізувати, оцінити власну діяльність);

– крім дидактичної ролі, прислів'я відіграють значення потужних мотиваційно-психологічних кодів, закладають у свідомість людини своєрідні програмні настанови: свідомо чи мимоволі людина намагається вибудовувати моделі свого мислення та поведінки згідно з “формулами мудрості”;

– загалом прислів'я є виявом здорового, життєствердного духу, вони основані на почуттях людинолюбства, суспільної моралі, засуджують зло й утверджують цінності добра;

– оскільки в прислів'ях відображена вся гамма людських почуттів, то їх читання створює особливий душевно-емоційний настрій, винятково позитивний, допомагає зняти внутрішню напруженість. Цитуючи їх, можна подумки поспілкуватися з людьми, які тобі приємні, і висловити “все, що наболіло” на адресу опонентів і недругів;

– прислів'ям притаманна образність, поетичність, тому їх використання – це ознака інтелігентності, гарного мовного смаку.

Урахування вищезазначених обставин є досить корисним для формування у майбутніх професіоналів навичок ділового мислення та спілкування.

Тож як саме можна використовувати народні прислів'я при підготовці майбутніх магістрів? На нашу думку, це могло б бути включення зразків народної мудрості в контекст моделювання різноманітних ситуацій, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю. У ході навчальних занять доцільно проводити своєрідні ділові ігри: наприклад, запропонувати магістрантам попрактикуватися в умінні “нестандартно обіграти ситуацію” – прокоментувати її за допомогою того чи іншого прислів'я. Адже не секрет, що для досягнення професійного успіху не завжди буває достатнім лише раціональних, прагматичних підходів. У багатьох випадках вирішальну роль здатне відіграти інтуїтивне, творче начало (особливо в ситуаціях із незапланованим розвитком подій), несподіваний коментар, який іноді впливає більш переконливо, ніж звичні та вже не цікаві аргументи.

Розглянемо, ситуацію знайомства. Перше враження про людину залежить від того, який у неї вигляд. Кожен має слідкувати за своєю зовнішністю. Та все ж головне достоїнство людини – не в тому, як вона виглядає, а в освіченості, культурі її поведінки. Відомо, що існує поняття ділового стилю в одязі, який вказує на належність до певної професії. Її представник може виглядати бездоганно й

усяко намагатися саме цим справити на вас враження. Але при цьому корисно пригадати таке українське прислів'я: *“Жупан – для зустрічей, розум – для прощання”*. Якщо ж трапляється зворотна ситуація, коли перед вами людина, зовні неприваблива, то це ще не є приводом для упередженого висновку про її професійну непридатність. Про таких кажуть: *“Хоч погано покряяний, та міцно шиштий”*.

Ведучи ділові переговори на предмет можливого укладення певної угоди, варто уникати зачарування від уміння співбесідника красномовно змальовувати переваги проекту, якщо ви самі недостатньо з ними ознайомлені. Можливо, перед вами спритний ділок, який багато вихваляється та повчає інших, а сам нічого не вміє і не поспішає виконувати обіцяного: *“На словах горить, а на ділі димить”*. Говорити – це не те саме, що робити: *“Одно – чесати язиком, а інше – перти плуга”*. А як ставитися до людини, котра більше слухає ніж говорить? Тут можуть бути різні коментарі: а) перед вами ввічлива людина, яка передовсім цінує вашу думку і для неї *“Не стидно мовчати, коли нема що сказати”*; б) перед вами обережна людина, яка добирає кожне слово, бо знає, що *“На стінах вуха розвішані”*; в) ви маєте справу з людиною обізнаною, розсудливою, котра знає ціну сказаному відповідно до таких народних настанов: *“Повна бочка мовчить, а порожня гучить”*, *“Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже”*. Отож не варто дивуватися чужій небагатослівності, можливо, краще стримати власну балакучість?..

Приємно мати справу з людьми, які дотримуються даного слова. Це важливо в усіх обставинах життя, у тому числі в професійних відносинах. Почесно заслужити репутацію людини, про яку говорять: *“На його словах можна мур мурувати”*. А ще важливо дотримуватися правила: *“Краще не обіцяти, як слова не здержати”*. На жаль, світ людських відносин далекий від досконалості, і не все у ньому залежить від особистого вибору. Навіть довіряючи іншій людині, не завадить підстрахуватися на можливий випадок, якщо вона не дотримає домовленостей, бо *“Обіцянка на старій шкани їде”*, а *“У краю обіцянок з голоду мруть”*.

Домовленості ділового характеру краще викласти письмово. Але, посвідчуючи власним підписом певний документ, потрібно розуміти, наскільки важливим є письмовий текст. Усе, що написано, стає своєрідним документальним свідченням про його автора, підтвердженням його поглядів та намірів. Викладене на папері важко спростувати, тому до написаного й опублікованого треба ставитися дуже відповідально, пам'ятаючи про народну мудрість: *“Не перо пише, а розум”*, а *“Написаного пером не витягнеш і волон”*.

У сучасних умовах серйозною соціальною проблемою є працевлаштування випускників ВНЗ. Серед цієї категорії громадян багато безробітних і тих, хто взагалі розчарувався в цінності вищої освіти чи обраної професії. Їх дуже засмучує сама думка, що до них, носіїв такого престижного звання (магістр!), не скрізь ставляться з належною пошаною як до фахівців.

Це складна соціальна проблема. Загалом об'єктивна, але не безнадійна ситуація. Випускників навчальних закладів потрібно психологічно готувати до конкурентної боротьби за майбутнє робоче місце. Життєвий досвід суперечливий та іноді дуже гіркий. Однак перші невдачі не повинні назавжди заступати шлях до мети. Слід загартовувати характер, тренувати силу волі. І тут знову в

пригоді можуть стати “формули народної мудрості” – прислів’я: *“Життя – як стерня: не пройдеши не вколовиши”*, *“Трапляється на віку варити борщ і в глеку”*. Головне – з усього робити правильні висновки. Негативний досвід – це також досвід, бо якщо *“Віз ламається, то чумака ума набирається”*. Справжній талант, помножений на працьовитість і наполегливість, завжди себе виявить, його обов’язково помітять і оцінять – що б не стояло на шляху. Народ стверджує: *“Орлиний клекіт з-під хмари чути!”*.

Прагнучи реалізувати власні цілі, молода людина мусить зважати на колективний соціальний досвід, систему цінностей, витворену народом, до якого вона належить. Людина – істота соціальна: це наскільки банальна, настільки й незаперечна істина. Навіть генії не стають геніями, доки про це не скажуть інші люди. Генії, які цього не розуміють, перетворюються на великих злочинців або/і психопатів.

Людина має дорожити своєю честю, не спокушатися легкою, недоброю славою. Світ комерції та швидких грошей манить і молодих, і літніх. Необхідність посісти своє місце в суспільстві нерідко перетворює відносини між людьми на не поступливу, егоїстичну боротьбу за законами первісного інстинкту самозбереження та знищення суперника. Проте агресивні переможці забувають, що й вони можуть стати переможеними, потребуватимуть чийсь допомоги. Та чи знайдуть її, якщо самі ніколи нічого доброго не робили? Чи не почують у відповідь: *“Як стукне, так і грюкне”*? Усе, що ми робимо, залишається з нами на все життя, бо *“Від своєї тіні не втечеш”*. Хто як ставиться до людей, таким і їхнє буде ставлення до нього. Втрата честі, громадський осуд у народній свідомості завжди асоціювалися з тяжким моральним тягарем, означали соціальну ізоляцію: від неширої, злої людини громада відверталася: *“Ганьба кайданів не має, та між людей не пускає”*. Недобрі вчинки не лише завдають матеріальної шкоди, вони спотворюють людську душу. Українці кажуть: *“Злість серце їсть”*. Якщо заподіяне зло декому доставляє втіху, то вона швидко проходить, бо є однією з найбільших ілюзій. Крім того, у різних народів відзначено, що злостивість, злопам’ятство, вчинене злодіяння стають причинами тілесних нездужань: *“Від злості болять кості”*.

Отже, суспільними цінностями, на яких має виховуватися молодь, є повага до інших людей, взаємодопомога, розуміння того, що суспільні блага створюються колективними зусиллями, і праця кожної людини є необхідною часткою спільних досягнень: *“Одна бджола меду не носить”*. Разом легше долати труднощі, бо *“Добре там живеться, де гуртом сіється й ореється”* і *“Як жнуть укупі, то не болить у пуні”*.

На жаль, сучасне телебачення, рекламні ролики та розважальні шоу зваблюють молодь невиправданими можливостями миттєво досягти успіху (як правило, матеріального благополуччя), не особливо напружуючись. Буцімто головною людською чеснотою є не праця, а вміння “схопити удачу за хвіст”, наче виграти щастя в лото. А для цього потрібні не старання, а хитрість та спритність. Подібна “мораль” схожа на зловтіху від уміння нажитися на чужій біді. Але народна традиція передовсім цінувала працелюбність: *“Без труда нема плода”*, *“Мало хотіти, треба попотіти”*. Дармоїди й ледарі завжди були об’єктом громадського осуду й насмішок: *“Ледащо – не годне ні нащо”*, *“Білі ручки чужим потом миті”*. Порівну “щербатої слави” діставалося чоловікам і жінкам: *“У літніх руках завжди коса тупа”*, *“До роботи недужа, а до танцю, як ружа”*.

Висновки. Можна безкінечно аналізувати тематику українських прислів'їв. Їх смислове багатство невичерпне, як невичерпне поняття мудрості. Ще нікому не вдавалося бути мудрішим за народ. Ученими, викладачами вищої школи написані прекрасні наукові дослідження та навчальні підручники. Педагогічна наука та наділені владою чиновники ведуть постійні пошуки кращих освітніх методик, які останнім часом стало модно називати "технологіями". Деякі з них дійсно є необхідними та корисними для ХХІ ст. Але головною сутністю всіх процесів має бути збереження та збагачення внутрішнього світу людини. Цінності перевіряються часом. Які б суспільні трансформації не відбувалися, ми не повинні забувати та втрачати наше вікове духовне багатство. У ньому закладено найнадійніші критерії правильності нашого життєвого шляху. Молодому поколінню необхідно учитися на його кращих зразках, для того, щоб стати магістрами не лише за дипломом про вищу освіту, а й за суспільним призначенням – магістрами суспільного поступу.

Список використаної літератури

1. Конфуций. Суждения и беседы / Конфуций ; пер. с кит. П.С. Попова. – СПб. : Азбука-классика, 2008. – 224 с.
2. Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини / АН УРСР. Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського ; упоряд. М.М. Пазяк ; відп. ред. С.В. Мишанич. – К. : Наук. думка, 1989. – 480 с.
3. Северинюк В.М. Навчання мудрості і мудрість навчання (актуальний Конфуцій) / В.М. Северинюк // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 19 (72). – С. 30–38.
4. Северинюк В.М. Популярний коментований словник українських прислів'їв та приказок / В.М. Северинюк. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 144 с.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2013.

Северинюк В.М. Украинские пословицы как фактор формирования профессионального самосознания магистрантов

Рассмотрена возможность использования украинских пословиц в процессе обучения магистрантов с целью усиления мотивационно-ценностной составляющей их образовательной и будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *высшее образование, магистр, духовность, социальная ценность, пословицы.*

Severyniuk V. Ukrainian proverbs as a factor of the formation of master-students' professional self-consciousness.

The possibility of the use of Ukrainian proverbs in the process of master-students' teaching in order to strengthen motivation and value component of their educational and future professional activity is considered.

Key words: *higher education, master's degree, spirituality, social value, proverbs.*